Lietas arhīva Nr. A42-00697-24/36
ECLI:LV:ADRJJTN:2024:0416.A420231923.3.S

Administratīvā rajona tiesa
Jelgavas tiesu nams
SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā
Jelgavā 2024. gada 16. aprīlī

Administratīvā rajona tiesa šādā sastāvā:
tiesnese S. Ozola,

piedaloties pieteicējai /pers. A/, pieteicējas pārstāvei zvērinātai advokātei Lindai Reisai-Ernstsonei, atbildētājas Bauskas novada pašvaldības pusē pieaicinātās iestādes, Bauskas novada bāriņtiesas, pārstāvei /pers. B/ un trešās personas /pers. C/ pārstāvei /pers. I/,

atklātā tiesas sēdē Administratīvās rajona tiesas Jelgavas tiesu namā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta pēc pieteicējas /pers. A/ pieteikuma par Bauskas novada bāriņtiesas 2023. gada 19. septembra lēmuma Nr. 1.3./237 atcelšanu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Bauskas novada bāriņtiesas (turpmāk – bāriņtiesa) locekļa 2023. gada 5. septembra vienpersonisku lēmumu Nr. 1.4./11 (turpmāk – vienpersonisks lēmums) pārtrauktas bērna /pers. C/ (turpmāk – bērns) aizgādības tiesības pieteicējai /pers. A/.

Vienpersonisks lēmums pieņemts, pamatojoties uz faktu, ka 2023. gada 5. septembrī no /Nosaukums/ (turpmāk – izglītības iestāde) saņemta informācija par aizdomām, ka varētu būt notikusi fiziska vardarbība pret bērnu. Bāriņtiesas locekle, ierodoties izglītības iestādē, apskatot bērnu vizuāli, konstatēja, ka uz bērna ķermeņa (uz muguras zem lāpstiņām, uz dibena un kājām) ir zilumi, sarkanas strīpas; bērns bija nomākts, sarunu neveidoja, un tika secināts, ka pret bērnu ir pielietota smaga fiziska vardarbība.

Tādējādi tika konstatēts, ka pieteicēja, pieļaujot ģimenē vardarbību pret bērnu, nav pildījusi bērna aprūpes un uzraudzības pienākumus, nav nodrošinājusi bērnam tādus dzīves apstākļus, kas neapdraud bērna attīstību, veselību un dzīvību. Ņemot vērā, ka nav iespējams novērst dzīvības un veselības apdraudējumu bērnam, paliekot ģimenē pie mātes, un turpmākā bērna atrašanās pieteicējas aprūpē un uzraudzībā apdraud bērna veselību, pilnvērtīgu attīstību un dzīvību, tika atzīts, ka nekavējoties pārtraucamas bērna aizgādības tiesības pieteicējai. Norādīts, ka bērna ikdienas aprūpi un uzraudzību turpmāk nodrošinās bērna tēvs.

[2] Ar bāriņtiesas 2023. gada 19. septembra lēmumu Nr. 1.3./237 (turpmāk – bāriņtiesas lēmums) nolemts neatjaunot pārtrauktās bērna aizgādības tiesības pieteicējai. Bāriņtiesas lēmuma pamatojumā norādīts turpmāk minētais.

[2.1] Vienpersoniskā lēmuma pieņemšanas pamatā bija 2023. gada 5. septembrī saņemtā informācija no izglītības iestādes par to, ka pret bērnu notikusi fiziska vardarbība – uz bērna ķermeņa, starp muguras lāpstiņām, uz dibena, uz kājām redzami svītrveida zilumi.

Bāriņtiesas sēdē pieteicēja norādīja, ka bērns ievainojumus guva no pēriena no pieteicējas kopdzīves partnera 2023. gada 4. septembra vakarā; bērns tika sists ar pārlocītu vadu. Pieteicēja bijusi klāt, bet nav iesaistījusies.

Izvērtējot lietas materiālus, bāriņtiesa nekonstatēja tiešu pret bērnu vērstu vardarbību no pieteicējas puses, vienlaikus bāriņtiesa neguva pārliecību, ka pieteicēja ir spējīga nodrošināt bērna tiesības uz drošu vidi un aizsardzību pret vardarbību no trešajām personām.

[2.2] Pieteicēja līdz bāriņtiesas sēdei veikto fizisko vardarbību pret bērnu noliedza. Līdz ar to tika secināts, ka pieteicēja savas intereses, vajadzības un dzīvi ar kopdzīves partneri vērtē augstāk nekā sava bērna tiesības un intereses. Atzīts, ka pieteicēja nespēja adekvāti novērtēt apdraudējumu bērnam, nepaziņoja par to tiesībsargājošām iestādēm, kā arī pakļāva bērnu apdraudošām situācijām. Pieteicējas rīcība un darbības norāda, ka viņai trūkst prasmes un zināšanas bērna audzināšanā, tajā skaitā, zināšanas par vardarbības klātesamības ietekmi uz bērna veselību un attīstību. Pieteicēja, pieļaujot smagu vardarbību pret savu bērnu, neizpildīja bērna aprūpes un uzraudzības pienākumus, nenodrošināja bērnam tādus dzīves apstākļus, kas neapdraud viņa attīstību, veselību un dzīvību, un šāda attieksme tika vērtēta kā pieteicējas apzināta vaina un ļaunprātība.

[2.3] Tādējādi konstatēts, ka iemesli, kuru dēļ tika pārtrauktas bērna aizgādības tiesības pieteicējai, nav zuduši. Bērna atgriešanās pieteicējas aprūpē un uzraudzībā šobrīd var apdraudēt bērna drošību un pilnvērtīgu attīstību. Pieteicējai ir jāturpina sadarbība ar /Iestādi 2/ savu sociālo problēmu risināšanā, lai bērns varētu atgriezties mātes aizgādībā.

[3] Pieteicēja Administratīvajā rajona tiesā iesniedza pieteikumu par bāriņtiesas lēmuma atcelšanu, norādot turpmāk minētos argumentus (*atreferēti tie, kuri attiecināmi uz izskatāmo lietu*).

[3.1] Bāriņtiesas lēmumā nav atrodams izvērtējums par radušās situācijas novēršanu, palīdzības sniegšanu pieteicējai situācijas risināšanā vai doti uzdevumi. Pirms lēmuma pieņemšanas bāriņtiesai vispirms primāri bija jāizvērtē iespējas novērst dzīvības un veselības apdraudējumu, bērnam paliekot ģimenē, un tikai tad, ja to nav iespējams novērst ar līdzekļiem (pagaidu aizsardzība pret vardarbību, bērna nodošana citas personas, ar kuru bērnam ir emocionāla saikne, īslaicīgā aprūpē drošos apstākļos), kuri mazāk ierobežo bērna tiesības uzaugt ģimenē, bāriņtiesai jālemj par bērna šķiršanu no ģimenes. Bāriņtiesa nav noskaidrojusi, vai pieteicēja ir gatava novērst apstākļus, kas tobrīd bija par pamatu vienpersoniskā lēmuma pieņemšanai.

[3.2] Bāriņtiesas lēmums satur pretrunu, proti, bāriņtiesa norāda, ka *"šobrīd nav vērtējama iespēja aizgādības tiesību atjaunošanai, jo nav skaidrs, kas tad īsti ir noticis"*, tajā pat laikā bāriņtiesa secina, ka bāriņtiesa nav konstatējusi tiešu pret bērnu vērstu vardarbību no pieteicējas puses.

Bāriņtiesa nav pierādījusi apgalvojumu, ka pieteicēja nav spējīga nodrošināt bērna tiesības uz drošu vidi un aizsardzību no vardarbības no trešajām personām, jo nekādi norādījumi, instrukcijas, palīdzība situācijas risināšanā nav sniegta, nav informācijas, ka šis būtu atkārtots gadījums.

[3.3] Bāriņtiesa nepamatoti norāda, ka pieteicēja nav novērsusi šķēršļus. Lietā atrodas 2023. gada 6. septembra sarunas protokols, kurā pieteicēja norāda, ka nedzīvo vienā saimniecībā ar kopdzīves partneri, bet katrs dzīvo atsevišķi. Līdz ar to bērna dzīvesvietā ir nodrošināti droši apstākļi.

Bāriņtiesa nav veikusi sarunas ne ar pieteicējas vecāko dēlu, kurš dzīvo vienā saimniecībā ar pieteicēju, ne ar pieteicējas kopdzīves partneri. Minētais rada pamatu uzskatīt, ka bāriņtiesa nav bijusi objektīva un nav izvērtējusi bērna vislabākās intereses.

[3.4] Bāriņtiesas lēmumā nav norādīts uz tiesību normām, uz kuru pamata aizgādības tiesībās bija jāpārtrauc. Bāriņtiesa nav minējusi faktiskos šķēršļus, nav pierādīta pieteicējas apzināta rīcība vai nolaidība, jeb konstatēta pieteicējas vardarbība pret bērnu.

[4] Bāriņtiesa rakstveida paskaidrojumā tiesai norāda, ka pieteikumu uzskata par nepamatotu un lūdz to noraidīt, atsaucoties uz bāriņtiesas lēmumā ietverto pamatojumu, papildus norādot turpmāko.

[4.1] Bāriņtiesa, vērtējot pārtraukto aizgādības tiesību atjaunošanu, vērtēja ne tikai pieteicējas vārdiski vai rakstiski izteiktos apsvērumus lietā, bet arī vērtēja viņas rīcību.

[4.2] Bāriņtiesas pienākumos neietilpst nodrošināt personai/ģimenei atbalsta pasākumus, tas saskaņā ar Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 11. pantu un 12. pantu ir pašvaldības sociālā dienesta kompetencē, tādēļ bāriņtiesa 2023. gada 2. oktobrī nosūtīja bāriņtiesas lēmumu /Iestādei 2/ un lūdza iestādi turpināt sociālo darbu ar pieteicēju.

[4.3] Bāriņtiesa neguva pārliecību, ka pieteicēja, atrodoties līdzatkarīgās partnerattiecībās ar vardarbību veikušo personu, ir spējīga nodrošināt bērna tiesības uz drošu vidi un aizsardzību pret vardarbību. Pieteicēja vardarbību noliedza 2023. gada 6. septembra sarunā ar bāriņtiesu, apgalvojot, ka bērns šādi ir savainojies, sagriežoties šūpolēs, un nekāda fiziska vai cita veida vardarbība pret bērnu nav veikta. Taču bāriņtiesas 2023. gada 19. septembra sēdē pieteicēja atzinās, ka bērnu ar vadu pēra pieteicējas kopdzīves partneris, un pieteicēja no malas to ir vērojusi, bet nav novērsusi sava bērna sišanu.

[4.4] 2023. gada 30. oktobrī bāriņtiesa veica sarunu ar pieteicējas vecāko dēlu, kurš norādīja, ka pieteicējas kopdzīves partneris dažreiz paliek pie viņiem mājās, citreiz pieteicēja nakšņo pie viņa. No minētā secināms, ka pieteicējas kopdzīves partneris līdz šim brīdim ir klātesošs pieteicējas dzīvē un dzīvesvietā.

[4.5] Neskatoties uz to, ka aizgādības tiesību pārtraukšana ir radikāls līdzeklis, kā aizsargāt bērna tiesības un intereses, aizgādības tiesību pārtraukšana pieteicējai ir samērīga ar bērna aizskartajām tiesībām un nodarīto kaitējumu. Pieteicēja ar savu bezatbildīgo rīcību pieļāva pret bērnu veiktu smagu fizisku vardarbību no trešās personas puses, kā arī pati nav spējusi tikt galā ar četrgadīga bērna uzvedības problēmām, līdz ar to pieteicēja nav pildījusi vecāka pienākumu – nodrošināt bērna drošību. Vēl jo vairāk, to nav novērsusi, bet bijusi klātesoša notikumam un neko nav darījusi, lai to nepieļautu.

[5] Trešās personas (bērna) pārstāve rakstveida paskaidrojumā pieteikumu neatzīst, norādot turpmāk minētos argumentus.

[5.1] No administratīvās lietas dokumentiem secināms, ka pieteicēja sākotnēji sniegusi nepatiesu informāciju par notikušo un aizstāvējusi sava kopdzīves partnera intereses, nevis viņas nepilngadīgā bērna intereses, lai to pasargātu no fiziskas vardarbības.

Vērtējot saziņu ar pieteicēju, /Iestāde 2/ atzinis, ka pieteicējas attieksme neliecina, ka viņa apzinās situācijas nopietnību.

Tāpat situācijas nopietnību apliecina uzsāktais kriminālprocess, kurā bērns atzīts par īpaši aizsargājamo cietušo. Lai gan uzsāktajā kriminālprocesā netika gūts apstiprinājums pieteicējas saistībai ar vardarbīgu apiešanos ar bērnu, no lietas materiāliem nav konstatējams, vai ir tikusi vērtēta pieteicējas subjektīvā puse notikušajā, kas izpaudusies kā bezdarbība, neapturot pret bērnu vērsto tiesību pārkāpumu. Bezdarbība ir apzināta personas gribai atbilstoša pasīva, kaitīga un prettiesiska uzvedība, kas izpaudusies noteiktu tiesisku pienākumu neveikšanā, pastāvot reālai iespējai tos veikt, kā rezultātā izdarīts Krimināllikumā paredzēts apdraudējums ar likumu aizsargātām interesēm.

Pieteicēja nav iesaistījusies pret bērnu vērstās fiziskās vardarbības apturēšanā. Tātad pieteicēja kā bērna vecāks, kurai ar tiesību normu uzlikts pienākums rīkoties noteiktā veidā, šo prasību nav izpildījusi, kaut gan ir bijusi iespēja to izpildīt.

[5.2] Lietā iesniegtajā 2023. gada 11. novembra informācijā no izglītības iestādes norādīts, ka bērns izglītības iestādi apmeklē regulāri; ja neapmeklē, tad tikai saslimšanas gadījumu dēļ. Pēdējā mēneša laikā ir novērots, ka izglītojamās emocionālais stāvoklis ir uzlabojies. Bērns diendusas laikā ir sācis gulēt mierīgi, miega laikā nekliedz, neraud. Mācību procesā ir ievērojami uzlabojusies uzmanības noturība, spēj izdarīt darbus līdz galam, ar vēlmi un motivāciju. Bērna tēvs izrāda aktīvu interesi un līdzdarbojas, apmeklēja vecāku sapulci. Pieteicēja izglītības iestādi šobrīd neapmeklē. Tādējādi ir iespējams secināt, ka bērna emocionālais stāvoklis ir uzlabojies, atrodoties bērna tēva aprūpē un uzraudzībā.

[5.3] Bērna labākās interesēs ir atrast risinājumu ilgtermiņā bērna tiesību ievērošanai saskarsmē ar pieteicēju, kā arī būt pasargātam no iespējamiem vardarbības riskiem. Pieteicējai sadarbībā ar /Iestādi 2/ jācenšas rast risinājumi, lai varētu tikt atjaunotas pārtrauktās bērna aizgādības tiesības.

[6] Tiesas sēdē pieteicēja un viņas pārstāve pieteikumu uzturēja, paskaidrojumos norādot uz pieteikumā ietvertajiem argumentiem.

Bāriņtiesas pārstāve pieteikumu neatzina, norādot uz bāriņtiesas lēmumā un rakstveida paskaidrojumā ietverto pamatojumu.

Trešās personas (bērna) pārstāve tiesas sēdē pieteikumu neatzina, norādot uz rakstveida paskaidrojumā ietverto pamatojumu.

Motīvu daļa

[7] Tiesai lietā jānoskaidro, vai bāriņtiesai bija pietiekams pamats pēc vienpersoniska lēmuma pieņemšanas neatjaunot pārtrauktās bērna aizgādības tiesības pieteicējai.

Pieteicējas mērķis, vēršoties tiesā, ir panākt bērna aizgādības tiesību atjaunošanu.

[8] Tiesai lemjot par nelabvēlīga administratīvā akta atcelšanu, tiek vērtēti apstākļi, kas bija pamatā attiecīgā administratīvā akta izdošanai, un ar nelabvēlīga administratīvā akta atcelšanu atjaunojas tiesiskā situācija, kas pastāvēja pirms šā akta izdošanas. Bāriņtiesas koleģiālais lēmums ir administratīvais akts ar ilgstošu iedarbību. Ja tiesa konstatē, ka bāriņtiesas koleģiālais lēmums ir tiesisks, tiesai ir jāvērtē ne tikai tie apstākļi, kas pastāvēja nelabvēlīgā administratīvā akta izdošanas laikā, bet arī jāpārliecinās par to, vai lietas izskatīšanas laikā ir zuduši apstākļi, kas bija aizgādības tiesību pārtraukšanas pamatā. Tas ir īpaši būtiski, ņemot vērā to, ka administratīvais akts skar trešās personas, kas ir bērns, tiesības un tiesiskās intereses (*Senāta 2014. gada 3. marta rīcības sēdes lēmuma lietā Nr. SKA-372/2014, A420350413, 15. punkts)*.

Līdz ar to, lai pārliecinātos par bērna aizgādības tiesību pārtraukšanas tiesiskumu, tiesa pārbaudīs apstākļus, kas pastāvēja bāriņtiesas lēmuma pieņemšanas brīdī, kā arī izvērtēs, vai pašreiz (uz lietas izskatīšanas pēc būtības pabeigšanas brīdi) ir zuduši aizgādības tiesību pārtraukšanas iemesli un ir pamats tās atjaunot.

[9] Civillikuma 203. panta pirmās daļas 2. punkts noteic, ka bērna aizgādības tiesības vecākam tiek pārtrauktas, ja bāriņtiesa atzīst, ka bērns

atrodas veselībai vai dzīvībai bīstamos apstākļos vecāku vainas dēļ (vecāku apzinātas rīcības vai nolaidības dēļ). Šīs tiesību normas saturs noskaidrojams kopsakarā ar Civillikuma 177. pantu, kas paredz, ka bērns atrodas vecāku aizgādībā, – tas arī nozīmē, ka vecākiem ir pienākums rūpēties par bērna drošību un trešās personas apdraudējuma novēršanu (*177. panta piektā daļa*). Savukārt nolaidība (nolaidīga rīcība) ir šo bērna aprūpes un uzraudzības pienākumu nepildīšana vai pavirša, nevērīga pildīšana (*Bērnu tiesību aizsardzības likuma 1. panta 13.[1] punkts*). Ja vecāks apzināti neīsteno aizgādību (rūpes) pār bērnu, tad tā jau ir vecāka apzināta rīcība un tā rada bērnam veselībai bīstamus apstākļus.

Bāriņtiesas lēmumā bāriņtiesa atzinusi, ka bērns atradies veselībai bīstamos apstākļos pieteicējas nolaidības dēļ (pieteicēja nenovērsa bērna tiesības uz drošu vidi un aizsardzību pret vardarbību no citas personas) un ka pieteicēja, lai atjaunotu ar vienpersonisku lēmumu pārtrauktās bērna aizgādības tiesības, nav veikusi darbības, lai novērstu apstākļus, kas apdraud bērna drošību un pilnvērtīgu attīstību.

Tiesa turpmāk norādīto apsvērumu dēļ atzīst, ka šāds bāriņtiesas lēmuma pamatojums ir pietiekams un tiesisks, lai ierobežotu pieteicējai piemītošās bērna aizgādības tiesības.

[10] Vienpersonisks lēmums tika pieņemts, konstatējot Bāriņtiesu likuma 23. panta pirmās daļas 1. punktā paredzētos apstākļus – pret pieteicējas tobrīd (ikdienas) aizgādībā esošo bērnu tika veikta fiziska vardarbība un, izvērtējot iespēju bērnam novērst dzīvības, veselības un attīstības risku, paliekot ģimenē, atzīts (*Bāriņtiesu likuma 23. panta 2.[1] daļa*), ka turpmāka bērna atrašanās pieteicējas aizgādībā apdraudētu bērna pilnvērtīgu attīstību.

Bāriņtiesu likuma 23. panta pirmās daļas 1. punktā noteikts, ja bērna dzīves apstākļu pārbaudē vai citādi atklājas, ka bērns atrodas veselībai vai dzīvībai bīstamos apstākļos, kā arī tad, ja bērna turpmākā atrašanās ģimenē var apdraudēt viņa veselību vai dzīvību, bāriņtiesas priekšsēdētājs, bāriņtiesas priekšsēdētāja vietnieks vai bāriņtiesas loceklis vienpersoniski pieņem lēmumu par bērna aizgādības tiesību pārtraukšanu vecākiem.

Vienpersonisks bāriņtiesas amatpersonas lēmums ir vērsts uz to, lai nekavējoties novērstu bērna atrašanos veselībai vai dzīvībai bīstamos apstākļos vai apdraudējumu bērna pilnvērtīgai attīstībai (*Senāta 2010. gada 18. februāra sprieduma lietā Nr. SKA-129/2010, A42589008, 9. punkts*). Vienpersonisks lēmums ir ārkārtas līdzeklis, lai rīkotos situācijās, kad nekāds cits risinājums nav iespējams (piemēram, bērnam ir redzamas fiziskas vardarbības sekas un tml.). Proti, tie ir tādi gadījumi, kad bērna dzīvība vai veselība ir tā apdraudēta, ka nepieciešams tūlītējs bāriņtiesas lēmums, lai bērnu no šiem apstākļiem izolētu (*Senāta 2018. gada 16. aprīļa sprieduma lietā Nr. SKA-681/2018 (ECLI:LV:AT:2018:0416. A420213416.2.S) 7. punkts*).

Līdz ar to vienpersoniska lēmuma pieņemšanas pamatā bija pietiekoši konstatēt, ka bērna, pret kuru pieteicējas ģimenē tika pielietota fiziska vardarbība, atrašanās pieteicējas turpmākā aizgādībā var apdraudēt viņa veselību un attīstību. Tātad bāriņtiesai bija nekavējoties jālemj, jo ne tikai bērna fiziskajai veselībai jau bija radīts kaitējums, bet radušies arī bērna intelektuālajai attīstībai bīstami apstākļi.

[11] Pieteikumā norādīts arguments, ka bāriņtiesai vēl pirms vienpersoniska lēmuma pieņemšanas būtu bijis jānoskaidro, vai pieteicēja ir gatava novērst bērna veselībai nodarīto kaitējumu.

Bāriņtiesas rīcība ir regulēta Bāriņtiesu likuma 22. un 23. pantā un tā ir atkarīga no tā, cik neatliekama situācija no bērna tiesību ievērošanas viedokļa konkrētajā gadījumā ir iestājusies. Ja apstākļi norāda, ka bērna tiesību aizskārums, *iespējams*, ir pieļauts, bet situāciju var risināt, uzsākot sadarbību ar vecāku ar mērķi nelabvēlīgos apstākļus novērst, lai aizgādības tiesības netiktu pārtrauktas, ir jāpiemēro minētā likuma 22. pants. Savukārt, ja bāriņtiesa pati atklāj vai tai kļūst *zināmi fakti*, ka bērns ir tiktāl fiziski vai emocionāli apdraudēts, ka nepieciešama neatliekama rīkošanās, lai novērstu bērna dzīvības un veselības apdraudējumu, tad ir pamats rīkoties atbilstoši šā likuma 23. pantam, pieņemot vienpersonisku lēmumu (*turpat, 8. punkts*).

Tādējādi arī Bāriņtiesu likuma 23. panta 2.[1] daļā paredzētais ir vērsts uz to, lai tiktu novērsts *iespējamais* apdraudējums, bet ne jau esošs (*zināms fakts*) bērna veselībai radīts kaitējums (pielietota fiziska vardarbība (bērna veselībai bīstams apzināts spēka pielietojums)), kā rezultātā bērna turpmākā atrašanās ģimenē var (*tiesas piebilde: tiek lietots vārds "var" – pietiek ar pamatotām aizdomām*) apdraudēt viņa veselību vai dzīvību.

Ņemot vērā lietas materiālos konstatētos faktus, bāriņtiesa konkrētajā gadījumā pareizi piemēroja Bāriņtiesu likuma 23. pantu.

[12] Atbilstoši Bāriņtiesu likuma 24. panta pirmās daļas 1. punktam bāriņtiesa ne vēlāk kā 15 dienu laikā pēc vienpersoniska lēmuma pieņemšanas sasauc sēdi, lai lemtu par pārtraukto aizgādības tiesību atjaunošanu bērna vecākam.

Tātad ar koleģiālo lēmumu bāriņtiesa var vai nu atjaunot pārtrauktās aizgādības tiesības, vai arī neatjaunot pārtrauktās aizgādības tiesības. Šo 15 dienu laikā bāriņtiesai ir pienākums objektīvi un pilnīgi noskaidrot apstākļus par turpmāku vecāka iespēju īstenot bērna aprūpi, tostarp apstākļus, kas radušies pēc vienpersoniskā lēmuma pieņemšanas (sal. *Senāta 2010. gada 18. februāra sprieduma lietā Nr. SKA-129/2010, A42589008, 9. un 11. punkts*).

Atbilstoši Bāriņtiesu likuma 22. panta trešajai daļai, ja bērna aizgādības tiesību pārtraukšanas iemesli ir zuduši, bāriņtiesa lemj par pārtraukto bērna aizgādības tiesību atjaunošanu, ņemot vērā bērna intereses.

Tātad tiesai atbilstoši iepriekš minētajai tiesību normai ir jāvērtē, vai ir zuduši tie iemesli aizgādības tiesību pārtraukšanai, kas bija bāriņtiesas lēmuma pieņemšanas pamatā.

[13] Bāriņtiesas lēmumā tika konstatēts, ka nav zuduši iemesli, kuru dēļ pieteicējai tika pārtrauktas bērna aizgādības tiesības, – bāriņtiesa neguva pārliecību, ka pieteicēja ir spējīga nodrošināt bērna tiesības uz drošu vidi un aizsardzību pret vardarbību no citas personas. Šo secinājumu bāriņtiesa pamato ar lietas izskatīšanas laikā iegūtajiem pierādījumiem, ka pieteicēja līdz pat bāriņtiesas sēdei noliedza pieļauto fizisko vardarbību pret bērnu, tādējādi nostādot savas intereses un vajadzības (kopdzīvi ar vardarbības veicēju) augstāk nekā sava bērna tiesības un intereses; pieteicēja nebija spējīga adekvāti novērtēt apdraudējumu bērnam; neziņoja par vardarbību pret bērnu tiesībsargājošām iestādēm un pakļāva savu bērnu apdraudošām situācijām; atzīts, ka šāda pieteicējas rīcība un darbība norāda uz to, ka pieteicējai trūkst prasmes un zināšanas bērna audzināšanā, zināšanas par vardarbības klātesamības ietekmi uz bērna veselību un attīstību.

Tiesa konstatē, ka pieteicējas pamatargumenti lietā balstās uz to, ka bāriņtiesa nav konstatējusi tiešu pret bērnu vērstu vardarbību no pieteicējas puses un ka nav pierādījumu tam, ka pieteicēja nav spējīga nodrošināt bērna tiesības uz drošu vidi un aizsardzību no vardarbības no trešajām personām, un ka šādos apstākļos aizgādības tiesību pārtraukšana nav samērīga, bāriņtiesai neapsverot citus saudzējošākus risinājumus (nepārtraucot pieteicējai aizgādības tiesības, ņemot vērā, ka bērns tika nodots otra vecāka (tēva) aizgādībā).

Tiesa, izvērtējot lietas apstākļus un pierādījumus par tiem, šādus pieteicējas argumentus noraida kā nepamatotus, un atzīst, ka bāriņtiesas lēmums pieņemts bērna vislabākajās interesēs turpmāk norādīto apsvērumu dēļ.

[14] Kā izriet no lietā esošajiem pierādījumiem, 2023. gada 6. septembra sarunā pieteicēja bāriņtiesai norādīja, ka bērnam zilumi ir no kritieniem no skūtera (skrejriteņa) un no šūpolēm, noliedzot to, ka pret bērnu tika veikta fiziska vardarbība no viņas vai pieteicējas kopdzīves partnera puses; pieteicēja arī norādīja, ka bērnam ir teikts, ja neklausīs, tad dabūs ar siksnu vai žagariem. Ar kopdzīves partneri pēc notikušā dzīvojot katrs savā

dzīvesvietā, bet tiekoties (*lietas 17.–18. lapa*).

Bāriņtiesa 2023. gada 6. septembrī /Iestādei 1/ nosūtīja informāciju (tostarp fotogrāfijas) par pieļauto vardarbību pret bērnu (*lietas 54.–56. lapa*).

N o 2023. gada 19. oktobra lēmuma par kriminālprocesa izbeigšanu daļā izriet, ka 2023. gada 6. septembrī /Iestādē 1/ tika uzsākts kriminālprocess pēc Krimināllikuma 174. panta otrās daļas (vardarbīga apiešanās ar mazgadīgo, ja ar to mazgadīgajam nodarītas fiziskas vai psihiskas ciešanas un ja tās nodarījušas personas, no kurām cietušais ir materiāli vai citādi atkarīgs), kurā tika noskaidrots, ka miesas bojājumus bērnam nodarīja pieteicējas kopdzīves partneris, 2023. gada 4. septembra vakarā vairākas reizes iesitot ar pārlocītu mobilā telefona vadu, pieteicējai redzot notikušo (*lietas 21. lapa*).

2023. gada 19. septembrī /Iestādes 2/ darbiniece /pers. G/ bāriņtiesai norādīja, ka ar pieteicēju bija viena tikšanās; pieteicējai tika sagatavots nosūtījums pie psihologa; sarunā pieteicēja problēmu neatzina, par miesas bojājumu (pēriena) rašanos bērnam nestāstīja, atteicās runāt, norādot, ka šo notikumu izmeklē policija. Norādīja, ka pieteicējas attieksme šobrīd neliecina, ka viņa kā vecāks apzinās situācijas nopietnību (*lietas 60. lapa*).

2023. gada 19. septembra riska novērtējuma anketā pieteicējai konstatēti trīs augsta līmeņa riski – bērna aizsardzība no vardarbīgā vecāka (vai citām personām) vai bīstamām situācijām (vecāks ir gatavs, bet nav spējīgs aizstāvēt bērnu no bīstamām situācijām), problēmas atzīšana (vecākam nav izpratnes par problēmām vai pilnīgi noliedz tās, un atsakās atzīt un uzņemties jebkādu atbildību par savu rīcību) un iepriekšējā pieredze bērnu aprūpē (nepietiekama uzraudzība) un seši zema līmeņa riski (norādīti). Norādītas veicamās darbības bērna personisko interešu nodrošināšanai – pieteicējai sadarbībā ar /Iestādi 2/ noteiktā termiņā jānovērš identificētās problēmas ar mērķi mazināt risku bērna pilnvērtīgai aprūpei un audzināšanai, lai bērns varētu atgriezties pieteicējas aizgādībā (*lietas 61.–63. lapa*).

Bāriņtiesas sēdē pieteicēja norādīja, ka bērns guva ievainojumus aktivitātēs, kā arī no pēriena (ar vadu) no pieteicējas kopdzīves partnera par bērna uzvedību; pieteicēja bija blakus, neko nav teikusi un nav arī iesaistījusies. Patiesību par notikušo slēpusi, jo bija bail, ka atņems bērnu (*lietas 64.–66. lapa*).

[15] No iepriekš norādītā konstatējams, ka gan pieteicējas rīcība laikā no 2023. gada 5. septembra, kad pret pieteicējas bērnu tika konstatēta fiziska vardarbība, līdz bāriņtiesas sēdei 2023. gada 19. septembrī, kā arī pieteikumā norādītais, liecina par to, ka pieteicēja savu rīcību un argumentus lietā attaisno tikai savu personīgo interešu un motīvu vadīta, rīkojoties acīmredzami pretēji svarīgām bērna interesēm. Proti, sākotnēji vispār pieteicēja noliedza, ka pret bērnu ir tikusi veikta fiziska vardarbība; vēlāk pieteikumā tiesā norādot, ka pret pieteicēju ir izbeigts kriminālprocess, līdz ar ko nav konstatējama tieša pret bērnu vērsta vardarbība no pieteicējas puses, vai ka, pieteicējas ieskatā, nav pierādījumu tam, ka pieteicēja nav spējīga nodrošināt bērna tiesības uz drošu vidi un aizsardzību no vardarbības no citas personas, jo viņa vairs nedzīvojot kopā ar savu kopdzīves partneri, bet tikai satiekoties ar viņu.

Šāda pieteicējas rīcība liecina, ka pieteicēja neizprot (neizprata), ka viņa nerīkojas bērna interesēs, tādējādi pieļaujot, ka tiek apdraudēta bērna veselība un attīstība. Līdz ar to tieši pieteicējas mērķtiecīgi un apzināti veiktās darbības, vai gluži pretēji – bezdarbība, bija iemesls tam, ka bāriņtiesa konstatēja bērna interesēm neatbilstošu pieteicējas darbību.

Par pieteikumā norādīto pieteicējas argumentu, ka bāriņtiesai nav pilnvaru konstatēt pret bērnu pieļautu vardarbību, norādāms, ka tas vispār ir ārpus loģiskiem apsvērumiem. Tiesa norāda, ka bāriņtiesai nav nepieciešams sagaidīt, kad vardarbības sekas tiek apstiprinātas ar kādiem medicīniskiem vai kriminālprocesuālajiem dokumentiem, lai pieņemtu Bāriņtiesu likumā paredzētu lēmumu bērnu tiesību un interešu nodrošināšanā. Ne bāriņtiesai, ne tiesai nav pienākums pārbaudīt krimināllietā iegūtos pierādījumus, lai izdarītu secinājumus par to, vai tiešām aizdomas par vardarbību pret bērnu apstiprināsies ar attiecīgajā procesā konstatētajiem apstākļiem. Līdz ar to pieteicējas argumentus par kriminālprocesa virzību un viņas statusu tajā tiesa neuzskata par vērā ņemamiem, lai bāriņtiesa rīkotos pretēji bērna tiesībām un interesēm.

[16] Par pieteicējas pārstāves tiesas sēdē norādīto, ka bāriņtiesa konkrētajā situācijā varēja pieņemt citu saudzējošāku risinājumu, tiesa norāda, ka, izvērtējot bāriņtiesas lēmuma pamatojumu, tā pamatoti atzinusi, ka tieši pieteicējas rīcība pēc vienpersoniskā lēmuma pieņemšanas, tostarp noliedzot pret bērnu veikto fizisko vardarbību un aizstāvot savas un sava kopdzīves partnera, kurš vērsa pret bērnu fizisko vardarbību, intereses, ir bijis būtisks bērna tiesību aizskārums un tāpēc aizgādības tiesību neatjaunošana ir bijusi nepieciešama, lai neapdraudētu turpmāku bērna drošību un pilnvērtīgu attīstību. Tāpēc šāds bāriņtiesas konstatējums kopsakarā ar citiem konstatētajiem apstākļiem, ka pieteicēja nespēja aizsargāt savu bērnu no trešās personas apdraudējuma, kas radīja bērna tiesību un interešu neievērošanu, atzīstams par pilnībā pamatotu secinājumu, ka konkrētajā gadījumā mazāk ierobežojošs līdzeklis par aizgādības tiesību pārtraukšanu (to neatjaunošanu) nebija iespējams.

Turklāt no Civillikuma 203. panta pirmās daļas 2. punkta izriet, ka bāriņtiesai, konstatējot šajā tiesību normā noteiktos apstākļus, ir jāpieņem obligātais administratīvais akts, nevērtējot tā izdošanas vai satura lietderības apsvērumus. Minētais izriet no tiesību normas teksta, ka aizgādības tiesības vecākam *tiek* pārtrauktas, ja bāriņtiesa atzīst, ka bērns atrodas veselībai vai dzīvībai bīstamos apstākļos vecāka vainas dēļ (vecāku apzinātas rīcības vai nolaidības dēļ).

Līdz ar to konkrētajā gadījumā no vienpersoniskā lēmuma pieņemšanas brīža līdz bāriņtiesas lēmuma pieņemšanai bāriņtiesai, it sevišķi, ņemot vērā pieteicējas bezdarbību sava bērna tiesību aizstāvēšanā, nebija iespējams uzdod pieteicējai sadarbībā ar /Iestādi 2/ noteiktā termiņā novērst bērna attīstībai nelabvēlīgos apstākļus.

[17] Arī citi pieteikumā norādītie argumenti neapstiprinās ar attiecīgiem pierādījumiem, piemēram, ka nav pierādīta pieteicējas apzināta rīcība vai nolaidība. Apstākļos, kuros pieteicējas klātbūtnē kāda cita persona apzināti pielieto fizisku spēku pret pieteicējas bērnu, sitot viņu ar vadu, ir neiespējami nesaskatīt pieteicējas nolaidību (skat. *sprieduma 9. punktu vai Bērnu tiesību aizsardzības likuma 1. panta 13.[1] punktu*) bērna likumā paredzēto tiesību aizstāvībā.

[18] Tiesa nekonstatē, ka lietā esošie pierādījumi saturētu aktuālu informāciju par to, ka uz lietas izskatīšanas brīdi tiesā pastāvētu apstākļi pieteicējai pārtraukto aizgādības tiesību atjaunošanai.

Tiesa nekonstatē, ka pieteicēja būtu uzsākusi bērna aizgādības tiesību atjaunošanas procesu bāriņtiesā. No lietas materiāliem izriet, ka /Iestāde 2/ ir uzsācis darbu ar pieteicējas ģimeni, veikta bērna un pieteicējas psiholoģiskā izpēte; savukārt bāriņtiesa veikusi bērna dzīvesvietas apstākļu pārbaudi, ieguvusi informāciju no izglītības iestādes. Neviena no šim iestādēm nav sniegusi informāciju par iespējām bērnam atgriezties pieteicējas aizgādībā.

Pieteicējas psiholoģiskajā izpētē psihologs, ņemot vērā pieteicējas personības iezīmes, norādījis, ka pieteicējai ir jāapmeklē emocionālās bērnu audzināšanas konsultācijas, kurā apgūt apmācību atbilstoši bērna vecumposmam, attīstības īpatnībām un uzvedībai, kā rīkoties, kad bērns demonstrē kaprīzu uzvedību. Tāpat, ņemot vērā, ka pieteicējas spējas reaģēt uz spriedzes situācijām ir kavēta, pieteicējai ieteikts apmeklēt traumas terapijas konsultācijas (*lietas 113.–116. lapa*). Tiesai netika iesniegta informācija, ka pieteicēja būtu apmeklējusi šādas konsultācijas.

Turklāt no pieteicējas dēla /pers. H/ paskaidrotā sarunā ar bāriņtiesas pārstāvi izriet, ka viņš dzīvo kopā ar mammu (pieteicēju) un ka pie pieteicējas viņas dzīvesvietā dažreiz paliek viņas kopdzīves partneris, citreiz pieteicēja paliek pie viņa (*lietas 26.–29. lapa*). Minēto tiesas sēdē nenoliedza arī pieteicēja, neuzskatot, ka šis apstāklis būtu šķērslis aizgādības tiesību atjaunošanai.

Tāpat no lietas materiāliem izriet, ka notiek tiesvedība civillietā, kurā bāriņtiesa sniegusi atzinumu par pieteicējas saskarsmes tiesību izmantošanas kārtību ar bērnu, ierobežojot tās (*lietas 101.–104. lapa*). No Tiesu informācijas sistēmas datiem civillietā Nr. /lietas numurs/ redzams, ka ar Zemgales rajona tiesas 2024. gada 31. janvāra lēmuma 1. punktu (atstāts spēkā ar Zemgales apgabaltiesas 2024. gada 12. marta lēmumu) noteikta pagaidu saskarsmes tiesību izmantošanas kārtība pieteicējai ar bērnu katras otrās nedēļas brīvdienās, sestdien un svētdien no plkst. 11.00 līdz plkst. 14.00, bērna tēva klātbūtnē, saskarsmi realizējot bērna dzīvesvietā vai ārpus tās kādā publiskā vietā atkarībā no laika apstākļiem un bērna veselības stāvokļa; ja saskarsme notiek publiskā vietā, pieteicējai jāierodas bērna dzīvesvietā un pēc tikšanās beigām jāatved bērns atpakaļ viņas dzīvesvietā; pieteicējai jānodrošina, ka saskarsmes īstenošanas laikā ar bērnu netiekas un nesazinās /pers. I/ (*pieteicējas kopdzīves partneris*).

[19] Tā kā uz lietas izskatīšanas brīdi tiesā ne bāriņtiesa, ne pieteicēja neiesniedza pietiekamus objektīvi pārbaudāmus pierādījumus, ka būtu zuduši iemesli, kuru dēļ pieteicējai tika pārtrauktas bērna aizgādības tiesības, tiesai šobrīd nav pamata konstatēt, ka pieteicēja spēj nodrošināt bērnam drošu vidi, atbilstošu uzraudzību un adekvāti rīkosies iespējama bērna drošības apdraudējuma gadījumā, kā arī atkārtoti nepieļaus situāciju, kurā bērns atrodas veselībai vai dzīvībai bīstamā situācijā.

Lietā nav arī pierādījumu (uz tādiem netika norādīts), ka pieteicēja, ja tiek turpināta kopdzīve ar /pers. I/, spēs ietekmēt šīs personas rīcību, un vai pieteicējas kopdzīves partneris spēj kritiski un adekvāti izvērtēt notikušo un kādi ir šīs personas priekšstati par bērna pamatvajadzību nodrošināšanai nepieciešamajām zināšanām un prasmēm, un turpmākajām savstarpējām attiecībām ar pieteicējas bērnu.

[20] Tiesas vērtējumā ar pašas pieteicējas apgalvojumu, ka viņa ir sapratusi notikušo un nožēlo to, ir nepietiekoši, lai tiesa konstatētu pieteicējas izpratnes par bērna aprūpi un viņas tiesību aizsardzību maiņu.

Tiesa norāda, ka, mainoties faktiskajiem apstākļiem, pieteicējai saskaņā ar Civillikuma 203. panta ceturto daļu ir tiesības vērsties bāriņtiesā un lūgt atjaunot pārtrauktās aizgādības tiesības.

[21] Pastāvot šādiem iepriekš konstatētajiem apstākļiem, tiesa atzīst, ka bāriņtiesas lēmuma pieņemšanas laikā pastāvēja pamats aizgādības tiesību pārtraukšanai, tas pieņemts atbilstoši tā brīža faktiskajai situācijai, ir tiesisks un pamatots, savukārt pieteicējas pieteikums par tā atcelšanu atzīstams par nepamatotu un ir noraidāms.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 246.–251. pantu un 289.–291. pantu, Administratīvā rajona tiesa

nosprieda

noraidīt /pers. A/ pieteikumu par Bauskas novada bāriņtiesas 2023. gada 19. septembra lēmuma Nr. 1.3./237 atcelšanu.

Spriedumu var pārsūdzēt apelācijas kārtībā Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Jelgavas tiesu namā.

Tiesnese S. Ozola